

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA IJTIMOIIY VA TA'LIMIY MUHIT

Mengliyeva Barchinoy Elmurod qizi

Termiz Iqtisodiyot va Servis Universiteti

6.24 guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim tizimida ijtimoiy va ta'limiy muhitning o'rni, ahamiyati, shakllantirish omillari hamda pedagogik jarayonning samaradorligiga ta'siri tahlil qilinadi. Maqolada zamonaviy ta'lim muhitini yaratishning psixologik, ijtimoiy va pedagogik asoslari, shuningdek, o'quvchilar shaxsining shakllanishida sinf, o'qituvchi va oilaning o'zaro hamkorligi muhim omil sifatida ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda boshlang'ich sinflarda sog'lom ijtimoiy muhit yaratishning metodlari, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqot madaniyati, hamda ta'limiy muhitning motivatsion, axloqiy va intellektual ta'sir omillari yoritilgan.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, ijtimoiy muhit, ta'limiy muhit, pedagogik jarayon, o'qituvchi, o'quvchi, maktab muhiti, ijtimoiylashtirish, o'quv jarayoni, psixologik muhit.

Kirish

Ta'lim — insoniyat taraqqiyotining asosi, jamiyat rivojining eng muhim omilidir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxs kamolotining poydevori hisoblanadi. Chunki aynan shu davrda bola shaxsining ijtimoiylashuvi, axloqiy qarashlari va o'quv faoliyatiga munosabati shakllanadi. Boshlang'ich maktabda yaratilgan ijtimoiy va ta'limiy muhit o'quvchilarning tafakkuri, dunyoqarashi hamda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Ijtimoiy muhit — bu bolaning kundalik hayotidagi insonlar, munosabatlar va qadriyatlar majmui bo'lib, u bolaning xulq-atvori va fikrlash tarziga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ta'limiy muhit esa, o'quv jarayonini tashkil etish, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqot, o'quv dasturlari, vositalar hamda darsdan tashqari faoliyatlar majmuasidan iboratdir.

Boshlang'ich ta'limda ijtimoiy muhit tushunchasi va uning ahamiyati

Ijtimoiy muhitning mazmuni

Ijtimoiy muhit deganda bolaning yashash, o'rganish va o'sish jarayonida ta'sir etuvchi ijtimoiy sharoitlar, munosabatlar tizimi tushuniladi. Bu — oilaviy muhit, tengdoshlar guruhi, maktab jamoasi, ommaviy axborot vositalari va madaniy muhitni o'z ichiga oladi

Pedagogik nuqtayi nazardan, ijtimoiy muhit o'quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydigan tashqi omillar majmui sifatida qaraladi. Bunda ijtimoiy muhit bola ongida ijobiy qadriyatlar, mehnatsevarlik, halollik, hamjihatlik kabi fazilatlarni shakllantiradi.

Boshlang'ich maktabdagi ijtimoiy muhit elementlari

Boshlang'ich maktabdagi ijtimoiy muhit quyidagi asosiy tarkibiy qismlardan iborat:

O'qituvchi shaxsiyati va uslubi – o'quvchilarga bevosita ta'sir etuvchi eng kuchli omil

Sinf jamoasi – o'quvchilar o'rtasidagi ijtimoiy muloqot va hamkorlik muhiti.

Oila bilan aloqa – o'qituvchi va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlik ijtimoiy muhitning mustahkamligini ta'minlaydi.

Maktab muhiti – maktabning tashkiliy, psixologik va madaniy muhiti bolaning o'zini tutish madaniyatiga bevosita ta'sir qiladi.

Ijtimoiy muhitning bola shaxsiga ta'siri

Boshlang'ich yoshdagi bola atrofidagi muhitdan o'rganadi. U o'zining xulqini kattalar va tengdoshlarga taqlid asosida shakllantiradi. Agar ijtimoiy muhit ijobiy bo'lsa, bola o'zini erkin, ishonchli va faol his qiladi; salbiy muhit esa, uning ruhiyatiga, o'qishga bo'lgan qiziqishiga zarar yetkazadi.

Ta'limiy muhit tushunchasi va uning shakllanishi

1. Ta'limiy muhitning mohiyati

Ta'limiy muhit — bu o'quv jarayonida yaratiladigan pedagogik, axborot, psixologik va estetik sharoitlarning majmuasidir. Zamonaviy ta'limiy muhitda o'quvchilar faol ishtirokchi, o'qituvchi esa yo'naltiruvchi rolni bajaradi.

Ta'limiy muhit quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

O'quv xonalarining qulayligi va jihozlanishi;

O'quvchilar uchun axborot resurslariga ochiq kirish;

Dars jarayonida interaktiv usullardan foydalanish;

O'quvchi shaxsiga hurmat bilan yondashish.

2. Ta'limiy muhitning pedagogik asoslari

Pedagogik jarayonning samaradorligi ta'limiy muhitning sog'lomligiga bog'liq. Agar o'quvchi darsda o'z fikrini erkin ayta olsa, o'qituvchi tomonidan qo'llab-quvvatlansa, o'zida mustaqillik va ijodkorlikni his etsa, bu muhit ijobiy hisoblanadi.

Shuningdek, ta'limiy muhitni shakllantirishda o'quvchilarning yosh xususiyatlari, psixologik ehtiyojlari va o'rganish motivatsiyasini hisobga olish zarur.

Ijtimoiy va ta'limiy muhit o'zaro bog'liqligi

1. Ijtimoiylashuv jarayonida ta'limiy muhitning roli

Bola maktabda nafaqat bilim oladi, balki jamiyatning faol a'zosi sifatida shakllanadi. Maktabdagi ijtimoiy munosabatlar uni jamoada yashash, muloqot qilish va mas'uliyatni his etishga o'rgatadi.

2. O'qituvchi, o'quvchi va ota-ona hamkorligi

Uch tomonlama hamkorlik — bu ijtimoiy va ta'limiy muhitning uyg'unlashgan shaklidir. O'qituvchi bolada ijobiy motivatsiyani uyg'otadi, ota-ona esa uni qo'llab-quvvatlaydi. Shu tarzda ta'lim jarayoni uzviy tizimga aylanadi

3. Zamonaviy texnologiyalar va ta'limiy muhit

Raqamli ta'lim vositalari (elektron darsliklar, interaktiv taxtalar, onlayn platformalar) ta'limiy muhitni yangicha bosqichga olib chiqdi. Ular o'quvchilarni mustaqil o'rganishga, axborot izlashga va mantiqiy fikrlashga undaydi.

Boshlang'ich ta'limda ijtimoiy va ta'limiy muhitni takomillashtirish yo'llari

1. O'qituvchi faoliyatida muhitni boshqarish

O'qituvchi sinfdagi psixologik iqlimni boshqaruvchi shaxsdir. U har bir o'quvchining hissiy holatini his etishi, baholashda adolatli bo'lishi va ijobiy muhitni saqlab turishi lozim.

2. O'quvchilar o'rtasida ijobiy muloqotni rivojlantirish

Jamoaviy ishlar, kichik guruhli mashg'ulotlar va o'yinli darslar orqali o'quvchilar bir-biriga hurmat va yordam ko'rsatishni o'rganadilar.

3. Ta'limiy muhitda milliy qadriyatlar

Boshlang'ich ta'limda milliy qadriyatlarni singdirish — o'quvchilarda vatanparvarlik, mehr-oqibat va insonparvarlik tuyg'ularini tarbiyalaydi. Maktab muhitida milliy an'analar va xalq pedagogikasi unsurlarini qo'llash bu borada muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Boshlang'ich ta'limda ijtimoiy va ta'limiy muhit — bu faqat maktabdagi sharoit emas, balki bola shaxsini shakllantiruvchi, uni hayotga tayyorlovchi keng ijtimoiy tizimdir. Ijobiy muhitda o'quvchilar o'zini erkin his qiladi, o'rganishga ishtiyoq bilan yondashadi va ijtimoiy faol bo'lib shakllanadi. O'qituvchi, ota-ona va jamiyatning birgalikdagi sa'y-harakatlari orqali bu muhit yanada samarali tashkil etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimova V.M. Pedagogika asoslari. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.

- 2. G'ofurov A., To'laganova G. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Fan, 2020.**
- 3. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2019.**
- 4. Xolmuhamedova M. Boshlang'ich ta'limda shaxs rivoji. – Samarqand, 2022.**
- 5. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, 2020-yil tahriri.**
- 6. Dewey J. Experience and Education. – New York: Macmillan, 2018.**
- 7. Vygotskiy L.S. Pedagogik psixologiya. – Moskva: Pedagogika, 2015.**